

langt haardere og intensivere, end vi her ere vante til. Hvorfor, spørger jeg nu, er det saaledes, at alligevel Livet i disse Lande er tiltrækkende for dem, som have lært at forstaa dem og deres Tankesæt? Hvorfor tiltrækkes disse samme Kultur-mennesker, som dog maa savne saa meget der ovre af dette Liv? Ja, en dansk Bonde derovre har en Gang givet mig Svaret derpaa. Jeg skal sige Dem, sagde han, det kan saamænd godt være, at vi ikke nogen Sinde komme længere her end hjemme; men Herregud, hvad gør det? Vi kunne dog ikke tage noget med i Graven alligevel; men Chancen, den have vi; vi vide, at vi *kunne* naa videre her, og derfor befinde vi os bedre her end derhjemme. Det er den store Sandhed: *Chancen*. Derfor er det, at hin geniale Digter har truffet Sømmet paa Hovedet i de faa, simple Ord, han sætter over Indgangen til Helvede, ikke Ord om Ild og Luer eller gloende Tænger og Pinsler, der skulle være i Evighed, men disse ganske simple og jævne Ord: Her lades Haabet ude. Det er netop det centrale. Det er det, som gør, at man overhovedet gider leve Livet; det er det, at man har Chancen. Og nu siger jeg: Jeg vil hellere falde i Kampen for Tilværelsen som et Menneske, end jeg vil raadne op paa den Lighedens Straasæk, som den socialistiske Stat skyder ind under os, med mit Tag over Hovedet, med Krybben fuld, med de samme Goder som det Individ, der staar i sin Baas og har Horn paa Hovedet og Klove paa alle fire Ben. Derfor er jeg ikke Socialist og bliver det ikke, og derfor beder jeg Vorherre bevare mig for at leve den Dag, da jeg skal leve under det socialistiske Statssystem. Men det ærede Medlem paaviste, hvorledes flere, de væsentligste Traade i Tilværelsen førte konsekvent op til den socialistiske Stat, hvorledes de krydsedes i dette Punkt, hvorledes de kun lode sig virkeliggøre, naar man tænkte sig, at de vare spundne sammen til den socialistiske Stat. Han pegede paa Kapitalens Ansamling som en Traad, han pegede paa den demokratiske Udvikling med den stigende almindelige Valgret som en anden Traad, og han pegede endelig paa Arbejderorganisationerne som en tredje Traad. Naar det ærede Medlem tager fejl her, saa gør han det — hvis han vil tillade mig at sige det —, fordi hans Metode har været gal, og uhyre meget kommer an paa Metoden.

Naar man ser noget i Livet, noget, som man synes har blivende Betydning, som er en integrerende Del af Udvik-

lingen, og man vil danne sig en Mening om, hvad det vil blive til en Gang ude i Fremtiden, om det overhovedet vil blive til noget, eller om det vil løbe op som vilde Skud, som blinde Udviklingsgange, som saa grumme meget løber op til paa Samfundsstammen, saa skal man ikke stille sig hen og se paa disse Ting, se ud i Fremtiden og se, hvor disse Traade krydse hinanden. Nej, saa skal man vende sig om og se tilbage, og se ud over alt det, der har været, og man skal af det drage de Traade, som gennem Tilværelsens tidligere Tider ere spundne frem til det Punkt, hvor man staar, og den Linie skal man trække videre ud, og hvis den Linie træffer de Ting, man er gaaet ud fra her, ja, saa — saa ligge de i den rigtige Udviklingslinie. Men hvis jeg gør det, hvis jeg ser tilbage over den Kulturperiode, vi have liggende bagved os, og hvis jeg der søger at finde de store Bevægelser ud, som danne Loven under Samfundets Udvikling, saa ser jeg ganske klart to Bevægelser. Der er Perioder, i hvilke Individet ligesom løsnes ud fra Staten, i hvilke Baandet mellem Individet og Staten slappes, i hvilke Individet gebærder sig, som om det slet ingen Sammenhæng har med Staten, og der er Perioder, hvor der materielt og aandeligt produceres uhyre Masser. Men naar disse Masser ere producerede, saa kommer den anden Periode, i hvilken Baandet efterhaanden strammes til Organismen. Det er som en stor Ud- og Indaanding af Organismen. Udaandingen er de individualistiske Perioder, hvor Baandet slappes mellem Individet og Udviklingen, og hvor Produktionen paa Aandens og Materiens Omraader svulmer op over alle Grænser. Men saa kommer Indaandingsperioden, hvor Samfundet ilter sig med alt det, der er produceret, hvor det ordner det, danner det, suger det til sig paa den Maade, at det kan ilte sit Blod med det og gøre det tjenligt for Samfundet. Se, det er en saadan Udaanding, en individualistisk Periode, vi ere gaaede fra, og det er en saadan Indaandingsperiode, en mere samfundssamlende Periode, som vi ere gaaede over Tærskelen til, og de tre Traade, som det ærede Medlem har peget paa, ere netop Led af denne ordnende, denne mere samfundsmæssige Aand, som nu behersker Samfundet. Det er Traade, som ikke paa nogen Maade føre ud i den socialistiske Stat, og jeg skal sige det ærede Medlem hvorfor. Thi under den Fortætningsproces — som jeg har omtalt og som